БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетиннген.

1951 ноябрь 7 СРЕДА № 221 (2395)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл ою делгерезин!

Иосиф Виссарионович СТАЛИН.

Улуг Октябрьниң байырлалын совет улус чаа чедиишкиннер-биле ужуражып турар

Байырлалга москвачыларның бүдүрүлге белектери

Москвада октябрь мурнунуң социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүседип турар бүдүрүлгелерниң саны хүн-бүрү көвүдеп турар.

Бичии хемчээлдиг автомашиналар бүдүрер заводтуң коллективи бо хүннерниң дургузунда чедиишкиннинг ажылдап турар. Ол завод пландан дашкаар дыка хөй машиналарны бүдүрүп үндүрген.

Пландан дашкаар бүдүртүнген он-он муң рубльдиң херекселдерин найсылалдың «Борец» деп заводунуң коллективи нефть үлетпүр черлеринче чорудуп берген. Нефть үлетпүрүнүң ажылдакчыларының Бүгүэвилел социалистиг чарыжынга ол бүдүрүлге бир дугаар черни чаалап алган. Ам бүдүрүлге болза, продукцияның эң эки шынарының бригэдазының адын чеьдип алыр деп шиитпирлээннер.

Москвада № 6 метро тургузуушкун заводтуң коллективи чыл онаалгазын хуусаадан үш ай бурунгаар күүсеткен.

Подмосковьенин «Пролетарская победа» деп фабриказының пөс-таавычылары байырлалга чаа-чаа бүдүрүлге чедиишкиннери-биле ужуражып турарлар. Ноябрь айның планының санынга киир, фабриканың коллективи 67 муң метр сукнону, драпты болгаш өске-даа кылыгларны белеткээн.

(СЭТА).

Шак графигин ёзугаар

БАКУ. Нефть машиналар тудуунуң Октябрь революциязы аттыг заводтуң коллективи октябрь мурнунуң ээлчээнин хүннеринде чедиишкиннинг ажылдаанар. Ол завод нефть тывыштарынга хереглээр миллион рубльдиң дериг-херекселдерин пландан ажыр бүдүрүп үндүрген. Ажылчын бүрүзүнүң ажыл-бүдүрүлгези ортумаа-биле 215 хуу четкен.

Бүдүрүлгеде, күш-ажылдың мурнакчы методун калбаа-биле ажыглап, ажылды шак графигин ёзугаар чорудуп турар. Шак графигин ёзугаар ажылдавышаан, токарь Винихин онаалгазын 410 хуу күүсеткен, станок ажылдакчылары Багиров, Лапин, Идрисов болгаш өскелер-даа нормаларын барык-ла ийи чартык катап ажыр күүсеткеннер. Бүгү механик цехи онаалгазын 230 хуу күүсеткен.

Котель, дарганнаар, чыылда болгаш өске-даа цехтер шак графигин ёзугаар чедиишкинниг ажылдап турар. Ол заводтуң коллективи Бакунуң машина тудуунуң бүдүрүлгелериниң бир дугаарында он бир айларның планын хуусаа бетинде күүсеткен.

(СЭТА).

Тудугжуларның белээ

Кызылдың тудуг трестизиниң ажылчын, албан хаакчыттары Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл байырлалынга алдар болдуруп, октябрь айның бүдүрүлге планын 159,1 хуу күүсеткен.

Тудугда даш салып ажылдап турар стахановчу В. К. Цуканов октябрь планын 178 хуу, бызанчы А. С. Резников бир айда 2 кижиниң кылыр нормазын ажылдап күүсеткен. Тудуг трестизиниң стахановчузу Оюн Калзан октябрь айда даш салыр планын 2 дапкыр күүсеткен. Ол ышкаш Черепанова, Севек-оол болгаш оон-даа өскелер октябрь мурнунуң социалистиг чарыжында хүлээлгезин алдарлыы-биле күүсеткеннер.

Улуг байырлалдың алдарынга

Октябрь мурнунуң ээлчээнин хүннеринде чурттуң үлетпүр бүдүрүлге черлериниң коллективтери улуг көдүрлүүшкүн-биле ажылдап турарлар.

Харьковка «Свет шахтёр» деп завод онаалгадан ажыр хөмүр даштың 11 комбайнызын белеткээн. Механика цехиниң ажылдакчылары ноябрь планын күүседип турар. Бүдүрүлге ажылдакчыларының хөй кезии чыл нормаларын күүседипкеннер. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү энир чылгызы-биле дөмейлээрге 15 хуудан ажыг бедээн, продукцияның бот-өртээ 12 хуу чиигээн.

Могилевскиниң локомобиль заводунда стахановчуларның чогаадылгаларын бүдүрүлгеде ажыглап турар. Дарган Рабкин бодунуң конструкциязының штампызын ажыглаан. Ол чорук болза, машинаның бир херекселин токарь болгаш фрезер-биле ажылдап кылыр арганы ажыглавас болдурган болгаш беш станоктарны хостаан. Бир кылыгга-ла 250—300 грамм металл камнап алдынар. Механика-чыыкчы цехиниң локомобиль одаар кезекке стахановчу Чеченьнин тускай херекселин ажыглаан. Слесарь-чыыкчыларның күш-ажылының бүдүрүкчүлүү 75—80 хуу бедээн.

Вильнюстуң Дзержинский аттыг тапкы фабриказының бир цехинин коллективи дерилгелерни социалистиг камналгада алганнар. Ол чорук болза, хөй-хөй станоктарның септелге аразының хуусаазын бүдүн чартык болгаш ийи катап узаткан. Алёна Горшаникованың ажылдап турары машина капитал септелге чокка 25 айлар дургузунда ажылдап келген, а техниктиг норма ёзугаар бир чыл болгаш септелгеге кирер ужуруг. Бо чорук болза, 800 рубльди камнап алыр арганы берген.

Таллинде «Вольта» деп электромашина тургузуушкунунуң заводу чыл эгезинден тура пландан дашкаар он-он муң рубльдиң продукциязын берген. Кудукчулар ноябрь планында көрдүнген кылыгларны үндүрүп турарлар. Нормазын күүсетпейн турар ажылчын бүдүрүлгеде чок.

Карел-Фин ССР-ниң Кондоножский ыяш ажыл-агыйының коллективинге үшкү кварталда чедиишкиннинг ажылы дээш ССРЭ-ниң Министерлер Чөвүлелиниң шилчиир Кызыл тугун тывыскан. Он айларның дургузунда олар чурттуң чаа тудугларынга 325 муң кубометр хире ыяшты белеткеп бергеннер. Ол болза, пландан дыка ажып турар.

Риганың далай садыг портунуң коллективи чүк сөөртүлгезиниң чыл планын күүседипкен. Портка келген судноларның чүүгүн дүжүрер болгаш чүдүрерин дүрген чорудуп турарының ачызында пароходтарның саадап турганының ийи муң ажыг шактарын камнап алган. Чаңгыс тонна чүүктү ажылдап кылырының бот-өртээ 16 хуу чиигээн. (СЭТА)

Колхозчу көдээлерниң ажыл-ишчилериниң белээ

РИГА. Республиканың хүндүлел Самбыразында октябрь мурнунуң социалистиг чарыжының тиилекчилери — районнарның, МТС-тернин, совхозтарның болгаш колхозтарның аттарын киирген. Мурнакчыларның аразында Валкский, Валмелерский, Талсинский болгаш Бауский районнар бар. Ол районнарның колхозтары бай дүжүттү өстүрүп, оны кыска хуусаада чидириг чокка ажаап ап, Латвияга бир дугаарында-ла күрүне дужаалгаларын күүсеткеннер. Республиканың МТС-тери октябрь мурнунуң чарыжында улуг чедиишкиннерни чеьдип алган. Олар хову ажылдарының механизастаашкынының хемчээлин эрткен чылдың деңнелинден ийи катап улгатырып, трактор ажылдарының чыл планын хуусаа бетинде күүсеткеннер. Хүндүлел Самбырада — машина-трактор паркаларын эн-не бүдүрүкчүлүү-биле ажыглаан Ливанскаяның, Яугелгавскаяның болгаш Таборскаяның МТС-тери бар.

Латвияның мал ажылдакчыларының чедиишкиннериниң дугайын Хүндүлел Самбыра чугаалап турар. Мурнакчыларның санында — 10 айларның дургузунда инек бүрүзүнден ортумак саалданы 4 муң килограмм ажырган «Лиелуп», «Лоруп» болгаш «Буртниски» совхозтары бар.

САМУХ. (Азербайджан ССР). «Красный Октябрь» колхозтуң хөвенчилери Азербайджанда бир-ле дугаар хөвен чиг-эдиниң контрактация планын күүседип, он-он тонна хөвенни социалистиг хүлээлгенин санынга дужааганнар. Гектар бүрүзүнден 40 центнер дүжүт алдынган.

Колхозтуң тараажылары, малчыннары болгаш ногаачылары чыл планын дыка ажыр күүседип, улуг байырлалга күш-ажылчы белектерлиг ужурашкан.

Чаа-хөлчүлер улуг байырлалга

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл болур байырлалынга Чаа-хөлчүлер күш-ажылчы чедиишкиннер-биле ужуражып турар. Үрбүнде Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң бызанчызы коммунист эш Донгак Апыл-оол 1951 чылда тудуг талазы-биле эки ажылдап, чыл планын 2 ай бурунгаар 160 хуу күүсеткен.

Ак-Туруг сумузунда Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде тудуг ыяжы белеткеп турар 60 харлыг Монгуш Комбу ирей 1951 чылдың планын 10 айның дургузунда 120 хуу күүсеткен. Ол-ла колхозта малчын Монгуш Самдан мал өстүреринин 3 чыл күрүне планын Улуг байырлалга холбаштыр ажыр күүсеткен.

Чаа-Хөл МТС-тиң тракторизи Ховалыг Бурундукай 585 гектар черни бо чылын аңдарар деп хүлээлгезин октябрь байырлалынга алдар болдуруп, 686 гектар кылдыр күүседип, 392 килограмм кывар-чүүлдү камнап алган.

МТС-те комсомол эге организациязының секретари тракторист кыс — Кыргыс Соскар сезон планын 120 хуу күүседип, Октябрьниң Улуг байырлалынга күш-ажылдың чаа-чаа чедиишкиннери-биле ужуражып турар.

* * *

Тес-Хем МТС-тиң тракторизи Н. Төңгүр-Ак күскү сезонда 54 гектар чер аңдарар планныг тургаш, 66 гектарны аңдарып, 386 килограмм кывар-чүүлдү камнап алган. МТС-тин Эрзинде чер чардырып турар тракторист кыс — Кыргыс Вера чер аңдарар планын 220 ажыг хуу күүсетпишаан, элээн хөй кывар-чүүлдү камнап алган.

Үстүү-Шынаада В. Ермилов чер аңдарар планын 200 хуу күүсетпишаан, 700 килограмм кывар-чүүлдү камнап алган. Шак ындыг мурнакчылар районда хүн-бүрү өзүп, Октябрьниң Улуг байырлалынга күш-ажылдың чедиишкиннери-биле ужуражып турарлар.

Совет улустуң улуг байырлалы

Бо хүн Совет Эвилелиниң улустары болгаш бүгү делегейниң ажылчы чоннары Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюн байырлап эртирип турарлар.

Россияның ажылчыннары болгаш тараачыннары большевик партияның удуртулгазы-биле капиталистернин болгаш помещиктерниң эрге-чагыргазын дүжүргеш, чаа хевирниң күрүнеги болур совет социалистиг күрүнеги тургусканындан бээр бо хүн 34 чыл эртип турар.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының түннелинде делегей болза, империализмниң лагери болгаш социализмниң лагери кылдыр ийи лагерьлерге чарылган. Ол ийи лагерьниң демисели 1917 чылдың сөөлүнде үениң хөгжүлдезиниң кол үүлү болуп турар. Ол демиселдиң түннелинде социализмниң күштери улам-на өзүп, быжыгып турар болгаш империализмниң күштери уламна эвээжеп, суларап турар.

Социализмниң тиилээнинин түннелинде улустуң культурлуг болгаш материалдыг байдалы канчаар-даа аажок бедээн. Совет Эвилелинин улустарының найыралы кажангызындан-даа артык быжыккан, совет ниитилелдиң мораль-политиктиг чаңгыс-эви тургустунган.

Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында Совет Эвилели бистиң чурттуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалап албышаан, бодунуң канчаар-даа аажок күчү-шы далдыын болгаш амыдыралчы аргалыын көргүскен. Фашистиг Германияны болгаш империалистиг Японияны чылча шаварынга Совет Эвилели шиитпирлиг рольдуг болган болгаш Европаның улустарын фашистиг дарлалдан хостаан.

Делегейниң ийи дугаар дайынынга Совет Эвилелиниң төөгүлүг улуг тиилелгези болза, ССРЭ-ниң социализмниң болгаш демократияның тук тудукчузу болгаш камгалакчызы болурун бүгү делегейге база катап көргүскен.

Улус демократиязының чурттары ССРЭ-ниң дузаламчызынга болгаш дуржулгазынга даянып алгаш, коммунистиг болгаш ажылчын партияларның башталгазы-биле социализмни чедиишкиннинг тургузуп турарлар.

Улуг кыдат улустуң тиилелгези Октябрь революциязының соонда империализмге эң аар согуушкун болган. Кыдат улус бодунуң шылгарангай баштынчызы эш Мао Цзе-дуннуң удуртулгазы-биле даштыкы империалистерниң болгаш иштики реакцияның катышкан күштерин чылча шапкаш, ам демократтыг, чаа Кыдатты чедиишкиннинг тургузуп, Ыраккы Төөн-чүкте тайбыңның быжыг чөленгиижи болуп турар. Германияның Демократтыг Республиказы тайбынның болгаш демократияның лагеринде улуг күш болуп, американгли империалистерниң Германияны делегейниң үш дугаар дайынын кыпсырынга ажыглаар дээн кара сагыштыг планнарын үзе шаап турар. Маадырлыг корей улус бодунуң хосталгазын маадырлыы-биле камгалап турар.

Совет күрүне бодунуң гургустунганының баштайгы хүннеринден эгелээш-ле тайбынның болгаш улустар аразынга эп-найыралдың политиказын хажык чокка чорудуп келген.

Амгы үениң күчүлүг шимчээшкини болур тайбың талалакчыларының шимчээшкинин болгаш беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дээш кампанияны Совет Эвилели сорук киирип турар.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюн Совет Эвилелиниң улустары улус ажылагыйының болгаш культур тургузуушкунунуң бүгү адырларында төөгүлүг улуг чедиишкиннер-биле, политика болгаш бүдүрүлге талазы-биле бедик көдүрлүүшкүннүг ужуражып турар. Совет улус дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын чедиишкиннинг күүсеткеш, ам коммунистиг тургузуушкуннуң канчаар-даа аажок улуг сорулгаларын шиитпирлеп турар.

Коммунизмниң сталинчы улуг тудуглары, бойдусту чаартырының улуг ажылдары Совет күрүненин күчү' шыдалын, оон тайбың экономиказын улам быжыглавышаан, совет кижилерниң амыдыралын улам байлактыг болгаш бедик культурлуг, өөрүшкүлүг болурун хандырар.

Бүгү совет улус-биле кады Тыва автономнуг областың ажылчы чоннары Улуг Октябрьниң оюн кайгамчыктыг чедиишкиннер-биле ужуражып турар. Совет Тывада бүгү чуртка болгаш областың бодунга хамааржыр үлетпүр хөгжүп, көдээ ажыл-агыйның социалистиг чаартылгазы чедиишкиннинг боттанып, чоннуң культурлуг деңнели үргүлчү бедип турар.

Октябрьниң тугу 34 чылдарның дургузунда тиилелгелии-биле киискип, капиталистиг болгаш колоний чурттарның ажылчы чоннарын демиселче болгаш хосталгаже сорук киирип турар. Ленинизмниң идеялары бүгү чурттарның ажылчы чоннарын чепсеглеп, хосталырының оруун чайыннандыр чыдыып турар.

Совет Эвилелиниң ажылчын ангызы, колхозчу тараачыннары болгаш интеллигенциязы бодунуң күрүнезиниң эртип келген оруун өөрүшкүлүг, чоргаары-биле демдеглевишаан, келир үезинче идегелдии-биле көрүп турарлар. Бистиң төрээн чуртувус ленинизмниң төрээн чурту, баштайгы социалистиг революцияның төрээн чурту болганынга совет патриоттар чоргаарланып турарлар.

Ленин — Сталинның партиязының башталгазы-биле орус ажылчын аңгы октябрь революциязын өөскүткен. Бистиң Төрээн чуртувус Ленин болгаш Сталинның айыткан оруу-биле коммунистиг ниитилелди тургузуп турар.

Ленинниң тугунуң адаа-биле, Сталинның башталгазы-биле — коммунизмнин тиилелгезинче бурунгаар!

Сталин аттыг культура Бажыңынга болган байырлыг хурал

Дүүн, ноябрь 6-да Кызылдың Сталин аттыг культура Бажыңынга Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюн уткаан байырлыг хурал болган. Байырлыг хуралга партия, совет болгаш хөй-ниити организацияларының төлээлекчилери, Кызылдың үлетпүр бүдүрүлгелериниң стахановчулары болгаш өскелер олурушкан.

Байырлыг хуралды Кызыл хоорай Совединиң даргазы эш Кузнецов ажыткан. Хуралдың киржикчилери хүндүлүг президиумга ВКП(б) ТК-ның Политбюрозун улустарның башкызы болгаш баштынчызы эш Сталинны баштадыр улуг байырлаашкын-биле соңгаан.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң дугайында ВКП(б) Кызыл хоорай комитединиң секретари эш Степанов илеткел кылган. Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының бүгү делегейге төөгүлүг улуг ужур-дузазын болгаш оон идеяларының бистиң чуртувуста тиилелгезин, бүгү делегейде тиилеп турарын илеткелчи демдеглээн. Октябрьниң ачызы-биле дарлал човуландан хосталган Тыванын ажылчы чоннарының чырыткылыг чаагай амыдыралды тургузуп, ажыл-агый, культура талазы-биле улуг чедиишкиннерни чеьдип алганын илеткелчи онзалап айыткан.

Ажылчы чоннарның ынак башкызы болгаш баштынчызы, бүгү делегейде тайбының тугунуң улуг тудукчузу эш Сталинга чорудар байырлыг чагааны хуралдың киржикчилери улуг көдүрлүүшкүннүг адыш часкаашкын-биле чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

Байырлыг хуралдың соонда Тыва областың национал театрының болгаш концерт эстрада бюрозунуң артистериниң күжү-биле улуг концерт болган.

ЫНАК ТӨРЭЭН ЧУРТУВУСТУҢ АЛДАРЫ ДЭЭШ!

Тыва областың мурнакчы колхозтарын шаннааны

1951 чылдың бир дугаар чартыында колхозтарда ниитилештирген мал ажылын чедиишкинниг сайзырадып, мал өстүрериниң планын ажыр күүсеткени дээш бистиң областың чамдык мурнакчы колхозтарын Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюн таварыштыр ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый Министерствозундан үнелиг үүлдер-биле шаннаан.

ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый Министерствозунуң дужаалы-биле Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агыйжыларының ийиги чергениң шанналы—«ГАЗ—51» деп чүк машиназы-биле Чөөн-Хемчик районда «Коммунизм-че орук», Жданов аттыг болгаш Калинин аттыг, Эрзин районда «Кызыл сылдыс», Кызылдың көдээ районунда «Черби» колхозтар, база үшкү чергениң шанналы—мотоциклбиле Бии-Хем районда «Кызыл тараачын», Кызылдың көдээ районунда «Бай-Булуң» колхозтар шаннаткылаан.

Областың бүгү колхозтары бо үстүнде шаннадып турар мурнакчы колхозтар ышкаш ниитилештирген мал ажылын сайзырадыр дугайында эрестиг ажылдап, 1951—1952 чылдарның кыжынында малды менди кыш ажырар, ооң баш санын өстүрер, продуктулуг чоруун бедидер дээш бүгү күштү салып, социалистиг чарышты колхозчу малчыларның ортузунга калбартыылынар!

Тыва дугайында фото-делгелге

Тываның ажылчы чоннарының улуг Совет Эвилелиниң найыралдыг өг-бүлезинге киргеш, чеьдип алган чедиишкиннериниң дугайын чуаалап турар фото-делгелге Москванын Горький кудумчузунда СЭТА-ның өске-даа чуруктары-биле катай ажыткан. Бүгү-ниитиниң кичээнгейин Тыванын дугайын көргүзүп турар фото-делгелге хаара тудуп турар.

Москвачылар даш бажыннар-биле каастатынган Кызылды сонуургап көрүп турарлар. Ооң ортузунда Советтер бажыңы. Ооң-биле кожа чаа, ийи кат, 18 квартираларлыг чурттадга бажыңы турар.

Тыванын улус өөредилгезиниң чедиишкиннерин, национал каадырларны белеткээринге большевик партияның болгаш Совет чазактың салып турар улуг сагыш човаашкыннарының дугайын дыка хөй чуруктар көргүзүп турар. Бир чурукта күрүнеден долу хандырылгалыг тыва уругларның өөренип турары Кызылдың тыва ортумак школазын көргүскен. Ооң кожазында чурук ол школаның өөреникчилериниң чурттап турары интернадын болгаш даараныр машина-биле дааранып турар өөреникчилерни көргүскен.

Ында «Көдээ ажыл-агый техникумунуң ветеринария салбырының өөреникчилери практикалыг кичээлде», «Шагаан-Арыг школазының 7-ги клазында физика кичээли», «Кызылдың ортумак школазының 2-ги пионер отрядының Совединиң хуралы», «Уругларның музыка школазы», «Тес-Хем районнуң Жданов аттыг колхозунда эге школаның 3-кү клазының өөреникчилери кичээлче чоруп турлар» деп чуруктар бар.

Областың улус ажыл-агыйының кол адыры—мал ажылының дугайын көргүзүп турар чуруктар онза сонуурганчыг. Оларның аразында Кызыл районнуң «Черби» колхозунуң чылгычызының малдар кадарып чоруурун, хойларны чаа турлагже сүрүп турарын, Саянның эдектериндe ивилерни көргүскен.

Аңаа барганнар оон бир өске чуруктан Бии-Хем районда Кочетов аттыг колхозтуң эмнелге салбырын, Азияның төвүн көргүскен географиялыг демдектиң чанында Кызылдың пионерлериниң турарын база көөрлер.

В. АНАНЬИН.

Москва.

ССРЭ-ниң революция музейинде

ССРЭ-ниң революция музейинде Улуг Октябрьниң төөгүлүг материалдарын чыып делгээн. Ол музейниң залдарында болгаш фондуларында төөгүлүг чүс-чүс документилер, чуруктар, плакаттар, фотографиялар, чажыт үнүп турган большевик солуннар, хуудустар, угуулгалар бар. В. И. Ленин болгаш И. В. Сталинның революстуг ажыл чорудулгазының дугайын чугаалап турар материалдарны, Бүгү-российниң Советтериниң II съездиниң совет эрге-чагыргаы чарлаан декреттерин болгаш өске-даа документилерни чон улуу-биле сонуургап көрүп турар.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң байырлалының мурнуу чарыкы хүннеринде ССРЭ-ниң революция музейинге чоннуң кээп турары дыка көвүдээн. Чүгле ноябрьниң 4-те безин дөрт муң чыгыы кижи музейге келген. Ол хүннүң дургузунда «Большевиктер партиязы Октябрьниң социалистер Улуг революциязының белеткелиниң болгаш ону чорударының үезинде», «Россияга үш революциялар» ,«И. В. Сталин тайбын тугунуң улуг тудукчузу» болгаш өскедаа темаларлыг лекцияларны номчаан.

(СЭТА)

„Искусство" деп парлалга чериниң кылып үндүргени чурукчу В. Викторовтуң чураан плакады.

СЭТА-ның пресс-клишези.

М. Исаковский

РЕВОЛЮЦИЯ ДУГАЙЫНДА ЫР

Туман шыпкан, тунма дангаар
эртен
Тулган харам, каржы ховуга
Муңгаралды тараага холуй тараан
Мунгаш, ат чок тараачын мен-мен.
Суурлар болгаш хоорайларга
сени
Суйбап, истеп дилеп чораан мен.
Мунгак ыры-биле сени кый деп
Мун-муң чылда манап чораан
мен.

Бодалыңны соок дүн өтүр бодап,
Боттанырын күзеп чоораан мен.
Эгинге боо чүктээш, сени дээштиң
Эрес-дидим тулчуп чораан мен.

Мунгаш дүмбей шыргай аырга
өтүр
Мунгаралым үнүп дыннадын
Та чеже муң чылда — эн-не
баштай

Тараачынче холду, сен сундун
Чонмаан бөзүрү дээвинр адаан
орта
Чолду-мөрну эккеп берген сен.
Чиңгине адымны чүгле сенден
Чиге дыннап, баштай билгеп мен.

Сээң тыныжыңга чылыгып
өөрээк,
Сенээ эрге-часыг апарган
Чолум холда—черни, сугну
ээлээн
Совет чурттумну эргип чор мен.

Чоруур черим, кежер хемим
ам-даа
Чогум, ылаптыг билбес-даа бол,
Черле, кымга-даа бол чүгле, сени
Чектетпезим ыяк билир мен.

Очулдурган: Ю. Кюнзегеш.

Сат Топшу

Сат Топшу, Тыванын ажылчы чоннарының хосталга дээш чүткүлү улам-на чидигленип, иштики дарлакчыларга, даштыкының эжелекчилеринге удур боттарының демиселин чап-чаа-ла организастыг байдал-биле эгелеп турар үеде, 1910 чылда Чадаананың Хайрақан баарынга төрүттүнген. Ооң адазы Сат Кодур-оол, иези Чамбаа кадай олар кошкул-хөренги деп чүвези-даа чок, шыдажыр аажок аар-берге чурутталганы көрүп, ажы-төлүн азырап доруктурарының аргазын тыппайн, аалдар кезип диленип амыдырап чорааннар.

Шак ындыг чеднимес амыдыралдың ужурундан олар чаш төлү Сат Топшуну Чадаана хүрээзиниң улуг ламазы, ажылчы чоннуң каржы дайзыны Даа-Ламага хөлечик кылдыр бээр ужурга таварышканнар. Дерзин, дүржок деократтың холунга кирген, бичии оол — Сат Топшу кадыг-дошкун, туразында аажылалга ол дораан таваржып, кыштын ажыг соогу, чайның халыын изии хамаан чокка барык-ла 15 чыгам чылдың дургузунда ук ламаның малын кадарып, ыяжын ыяштап, хамыктың багын көрүп келген.

Аныяк оол Сат Топшу кышкы наранги дүннерде өзээнге киир донуп келгеш, бодунуң чаржынчыг амыдыралын сактып келип, мынчаар боданылаар чораан: «Өртем-чейге мөнге чүве кайын турар? «Шаг шаа-биле турбас, чавылдак көгү-биле барбас» — деп нрейлер чугаалажыр чүве болгай... Мээн болгаш мен ышкаш муң-муң түренги кижилериниң бо мындыг чаржынчыг амыдыралы база бир шагда барып андарлыр, аас-кежиктиг чаагай амыдырал келир, Даа-Лама ышкаш маңгыстарның буурап дүжер өйү келир ужурлуг».

Ынчаарга, ооң ол чалбыыштыг күзелин Октябрь революциязының саңлдары-биле 1921 чылда Тывага өскүп үнген ажылчы чоннуң национал хосталгалыг революциязы ылаптыы-биле бадыткаткан. Ындыг болза-даа, ук революцияның төөгүлүг өскерилгези 1930 чылга чедир-ле үргүлчүлеп, күрүне эргечагыргазынче шургуп киргилээн феодал идегеттерни оон ширбип үндүргүже чедир-ле, Сат Топшунуң Даа-ламага бараан болуушкуннуг хөлечик ажылы уламчылап келген.

Човуланныг хөлечик ажылындан ооң өзулуг хосталгазы, кажан феодал, деократтарның хөренгизин хавырып, оларның контрреволюстуг хөделиишкиннерин революстуг партияның шуут удуртулгазы-биле сыйшаап узуткаанының сөөлүнде, ам хандыртының боттанган.

Хуу ажыл-агыйга бодааргa, ажыл-агыйны коллективтиг ёзу-биле чорударының артык күчүлүүн Сат Топшу ханызы-биле угаап билгеш, 1947 чылда Тандының Чагытай колхозка кирген. Аңаа 3 чыл дургузунда үргүлчү тудуг ажылынга ажылдап, колхозчу чаагай амыдыдыралдың ажык-дузазын улам-на билип, хөй-хөй күш-хүннерин ажылдап ап келгени-биле, ооң өг-бүлезиниң амыдыралы улам-на бай-шыдалгыр, улам-на культурлуг апар-чыткан. Сат Топшунуң төрээн колхозу, кажан Түргенниң «Кызыл партизан» көдээ ажыл-агый артели-биле улгатыр катышканда, өске бүгү колхозчулар ышкаш, ол улам-на өөрүшкү кирип, ажылга чүткүлдүү дам барган.

Чүгле сөөлгү 2—3 чылларның дургузунда безин, Сат Топшунуң идепкейлиг киржилгези, ооң, усшевер холдары-биле чурттталганың эң эки 10 ажыг чаа бажыннары, 2 мал кажаазы, бир улуг тараа склады болгаш өске-даа тудуглар кылдынган. Колхоз, ылангыя ооң тудуг бригадазы Сат Топшунуң шевер холдарынга шуут-ла чоргаарланыр. Тудугнуң кайда-ла нарын болгаш берге ажылы бар болдур, ол ында барган турар.

Сат Топшу хүн-бүрүнүң ажыл нормазын үргүлчү 152 хуудан эвээш эвес күүседип, ынчангаш колхозунуң күчү-шыдалын улам быжыглаар дээш, колхоз будурулгезинге күш-ажылдың кайгамчык бедик көргүзүглерин берип турар. Сат Топшу бо чылдың 8 айларының дургузунда 500 ажыг күш-хүннерин ажылдап, күш-хүнүнүң баштайгы авансызынга 285 кг. тарааны алган.

Колхозтуң баштаар чери бызаңчы Сат Топшунуң ак-сеткилдиг, кызымак ажылын улуу-биле үнелеп, ооң тудушкан бажыннарының иштинден эң эки деритинген бажыңны аңаа шилип тывыскан. Ооң бажыңында ам Ильичиниң лампазы -хып турар.

Шаанда эрге медел чок, хөлечик чораан, ам улгатыр катышкан колхозтуң бызаңчызы Сат Топшу Сталинчы чырык хүннүң адаанда шак ынчаар чыргап чурттап турар.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл ою

Бо хүн Совет Эвилелиниң улустары болгаш даштыкыда бистиң өннүктеривис Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюн байырлап турарлар.

Улуг Октябрьниң 34 чыл оюн совет улус улустуң социалистиг ажыл-агыйының болгаш культуразының бүгү-ле адырларына канчаар-даа аажок улуг , чедиицкиннери-биле ужуражып турарлар.

Социализмниң ССРЭ-ге тиилелгезинге үндезилетингеш, совет ниитилелдиң шимчедикчи күштери — Төрээн чурттуң алдары-биле чеьдип алдынган улуг чедиишкиннериниң үнер дөзү болуп турар совет улустарның бузулбас мораль политиктиг чаңгыс эви, бистиң чуртуаустуң улустарының чарылбас найыралы, совет патриотизм калбарып үнген.

Чурттуң тергиин улуг чаартыышкыны-биле кады мурнакчы социалистиг идеологиялыг болгаш культуралыг чаа совет кижилер өзүп үнүп келген. Капиталистиг кулданыышкынның кинчизинден хосталган болгаш ынак Сталинны долгандыр сырый катышкан совет улус делегейде эң-не быжыг күрүнеин тургусканнар.

Бистиң улуг баштыңчывыс эш Сталинның генийинге сорук кирген совет улус Ада-чурттуң Улуг дайынының тиилелгелиг доозулганының соонда бистиң чуртувуска коммунизмни тургузарынче угланган тайбын, тургузукчу күш-ажылдарны катап эгелээн болгаш дайын сөөлүнүң беш чылының планының сорулгаларын чедиишкинниг күүседип, социалистиг ажыл-агыйның болгаш культураның бүгү адырларына чаа, өнүү-шыдалдыг көдүрлүүшкүнүү чеьдип алганнар. ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын сайзырадырының күрүне планының 1951 чылдың үшкү кварталында күүселдезиниң түннелдериниң дугайында Төп статистика эргелелиниң чоокта чаа парлатынган медеглели — совет чуртунуң социалистиг экономиказының чаа-чаа чедиишкиннериниң херечизи.

Совет кижилер коммунизмниң күчүлүг баазазын — Волга хемде Куйбышевтиң болгаш Сталинградтың суг күжү-биле ажылдаар электростанцияларын, Днепр хемде Каховканың электростанциязын, Туркменниң Кол, Мурнуу-Украинаның, Соңгу Крымның болгаш Волга-Донуң каналларын тулуп, тургузуп турарлар. Олар эш Сталинның эгелээшкини-биле тургустунуп турар. Коммунизмниң ол улуг тудугларын чоокку чылдарның иштинде ажыглалга киирер чорук болгаш бистиң улуг Төрээн чуртувустуң экономнуг болгаш камгалал күчүшыдалын дыка быжыглап, коммунизмниң тиилээр хүнүн улам чоокшуладыр. Куруг черлерни болгаш элезинниг ховуларны чечек-чимистиг черлерже хуулдурарының улуг сорулгаларын чүгле социалистиг күрүне бодунуң мурнунга салып, ону күүседип шыдаар.

Коммунизмниң ол канчаар-даа аажок улуг тудугларын чепсеглээринге бүгү чурт, бистиң хөй-хөй миллион улустарывыс шуптузу киржип турарлар. Чүге дээрге, ол улуг тудугларны доозар чорук, коммунизмни тургузарының херээнге улуг салыышкын болур дээрзин совет улус билирлер.

Советтер чуртунуң тайбың тургузукчу ажылдарының канчаар-даа аажок улуг хемчээлдиин бүгү-ле мурнакчы кижи төрелгетен магадап турар. Олардан делегейниң улустары совет улустуң тайбынче чаныш-сыныш чок чүткүлүн. Совет күрүнениң тайбынга ынакшылдыг политиктерниң холунда атомнуг чепсек өлүрүкчү чепсектерни бүдүрүп алырының болгаш кижилерни хелбээзиби-биле узуткаарының кээргел чок, араатанзыг чепсээниң үнер дөзү, күштеп-күчүлээриниң херексели болуп турар болза, совет кижилерниң холунда атомнуг энергия бо үеге чедир туруп көрбээн техниктиг депшилгениң, бистиң чуртувустуң бүдүрүкчү күжүнүн улам ыңай дүрген өзериниң чепсээ болуп турар. А совет улустуң холунда атомнуг бомбаның бар болуп турары бүгү делегейге тайбыңны ыяавыла камгалап ап шыдаарының күчүлүг херечилери болгаш атомнуг чепсектиң хандыкшылчылары америк агрессорларга чаңныктыг сагындырыышкын болуп турар.

Бистиң кайгамчыктыг үевисти улус Улуг Сталинчы үе деп адаан. Бистер кажан кайгамчыктыг келпр үе — коммунистиг ниитилелдиң хевирлери бистиң хүн бүрүдеги амыдыралывыска улам-на көскү болуп кел чоруур төөгүлүг чылларда чурттап турар бис.

Бистиң чуртувуста төөгүге кажаадаа туруп көрбээн тудуг ажылдарының калбарыышкыны бүгү делегей төөгүзүнүң салым-чаяанынга дыка улуг ужур-дузалыг. Чер бөмбүрзээниң бүгү-ле чурттарында миллион-миллион бөдүүн кижилер бистиң чуртувуста чоруп турар улуг тудуг ажылдарындан Совет Эвилелиниң чорудуп турары тайбының быжыг политиказының чаа тодаргай херечизин көрүп турарлар.

* * *

Совет Тыванын ажылчы чоннары бүгү совет улустар ышкаш Октябрьниң социалистиг Улуг революциязын улус ажыл-агыйының болгаш культурунуң бүгү-ле адырларынга чаа-чаа улуг чедиишкиннери-биле ужуражып турарлар.

Тыванын ажылчы чоннарының шаандан тура бодап чораан күзели чеди чыл мурнунда боттанган. Тыва улус социалистиг ниитилелдиң составынга кирип алгаш, ССРЭ-ниң бүгү-ле улустары-биле кады коммунизмни тургусчуп турарлар. Совет Тыванын ажылчы чоннары партияның болгаш Совет чазактың берип турар канчаар-даа аажок улуг дузаламчызынга даянмышаан, улус ажыл-агыйынга болгаш культуразынга улуг чаартыышкыннарны чеьдип алганнар.

Күш-ажылчы арат болгаш тараачын ажыл-агыйлыгларның 70 ажыг хуузу колхозтарже кирген. Ук колхозтарны 11 машина-трактор станциялары хандырып турарлар.

Областың үлетпүрү болгаш социалистиг ажыл-агыйы кончуг дүрген өзүп болгаш сайзырап турар. Калбак индустриалдыг сайзыраашкыны чеьдип ап, чоокку үениң тургузунда областың ажыл-агыйының болгаш культуразының чаартыышкының доозарының сорулгалары областың мурнунда туруп турар. Бо бүгү-ле болза, Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының тиилелгезиниң түннели, коммунистиг партияның, Совет чазактың болгаш эш Сталинның бодунуң Совет Тывага берип турары улуг дузаларының түннели-дир дээрзин Совет Тыванын ажылчы чоннары эки билирлер.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюн Тыва автономнуг областың ажылчы чоннары эш Сталинга чоруткан чагаазынга алган бедик хүлээлгелерин күүседир дээш кызымакай күш-ажылды чорудуп турарының үезинде ужуражып турарлар. Областың үлетпүрүнүң будурулгелери ниити продукцияны кылып үндүрериниң талазы-биле планны 1951 чылдың 9 айларының дургузунда 101 хуу күүсеткен.

Алгы заводунуң коллективи ниити продукцияның тос айның программазын 113 хуу, а бараан будурулгезин 115,6 ху күүсеткеш, будурулге сорулгаларын чедиишкиниг шиитпирлеп турар. Аъш-чем комбинады ВКП(б) хооркомунуң болгаш хооркүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун ийи айларның дургузунда тудуп келген. Ол ышкаш ВКП(б) хооркомнуң болгаш хооркүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун облпотребсоюзтуң автотранспорт конторазы чаалап алган.

Совет Тыванын көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери тараа дужаарының планын 1951 чылдың сентябрьниң 20-де 101,5 хуу күүсеткеш, 1950 чылдыыдан 205 муң пуд тарааны ажыр дужааган. Ооңбиле кады колдуг культура — кызыл-тасты дужаарының планы 110,5 хуу күүсетиген. Бо хөрекке хоорайның ажылчы чоннары эвээш эвес дузаны колхозчуларга бергеннер.

Ниитиниң продуктулуг мал ажылын сайзырадырының үш чыл планын күүсетпишаан, көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары 1951 чылдың сентябрьниң 1-ге чедир күрүнеге пландан дашкаар безин 850 центнер дүктү дужаагаш, дүк дужаарының талазы-биле планны доктааткан хуусаазындан дыка эрте күүсеткеннер.

Улус чырыдыышкынының хөрээ областың иштинде дыка экижээн. Бо өөредилге чылында башкылаарның саны барык-ла 300 кижиге көвүдээн. 10 чаа школалар ажытынгылаан. Школаларда 28 муң хире өөреникчилер өөренип турарлар. Область 1951 чылдың сентябрьниң 1-ден эгелээш бүгү ниитиниң чеди чыл өөредилгезинче кирипкен. Чурттакчыларның медицина хандыралгазы үргүлү экижип, эмнелге черлериниң четкилери калбарып, чурттакчыларның өзүп-көвүдээр чоруу улгадып турар. Ол болза, ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг чаагай амыдыралының чугула көргүзүкчүзү болуп турар.

Совет Тыванын үлетпүрүнде, транспортунда болгаш көдээ ажыл-агыйында стахановчуларның одуруу өзүп турар. Чүгле Кызыда безин 700 ажыг стахановчулар болгаш шалыпчылар санатынып турар.

Тыва автономнуг областың үлетпүрүнүң болгаш көдээ ажыл-агыйының мурнакчыларының одуруу чыл келген дудум-на көвүдеп турар. Олар боттарының кызымакай күш-ажылдары-биле бистиң улуг Төрээн чуртувустуң чаагай чоруунга бедик

Чуртталгавыс чаагай болгаш хөглүг болган

Тайбың дээш мээң күш-ажылым

Мен чоокта чаа Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адааңга холум үжүүн салып тургаш, бодумнуң күш-ажылчы амыдыралымның төөгүзүн сагынган мен. Мээң күш-ажылчы амыдыралымның төөгүзү бистиң чуртувустуң миллион-миллион ажылчы чонунуң күш-ажылчы амыдыралының төөгүзүнден ылгалбас.

Мээң күш-ажылым 1935 чылдан эгелээн. Ынчаарда мен «Элегес» совхозтуң ажылчыны болуп киреримде хар эрип, Улуг-Хемниң кыры сарыг суглап чыткан часкы үе чүве. Совхозка ажылдап тургаш кандыг бир тускай эртемге өөренип алзымза деп күзел мээң сагыжымдан ыравас турган. Мээң ол күзелимниң боттанырының эгези 1937 чыл болган. Ол чылын трактористер курзунга кирдим. Билиимниң четпези-биле курстуң өөредилгези менээ берге болуп турган. Ынчалза-даа күштүг «демир аттың» ээзи болур мен деп бодаптарымга бергелер сосмда калыр турган.

Тракторнуң кезектерин, оларның эжилдаарын хынамчалыг өөренип ап турган мен. Мээң техникапы ээренип, тускай эртемни чедип алырымга амгы үеде Сарыг-Сеп МТС-тиң улуг механиги эш Фёдор Глушковтуң улуу-биле дузалаанын черле утпас мен.

Мен курс доозуп турумда, совхоз «коммунар—1» деп чаа комбайн алган. Комбайнны мээң амыдыралым иштинде эң баштай көргеним ол. Ол хүн ховар эвес кааң хүннерниң бирээзи чүве. Совхозтуң тараа шөлүнге чеде бердим. Ажылдап турган комбайнны көөрүмге бирле улуг бажың, ооң тарааны кезип, ажаап турары сагыш-ла. Ону көрүп тура, бо магалыг машинаны кылып, ону биске акы-дуңманың болуп кылдыр чорудуп турар совет эштеримни бодап келген мен. Оларның — улуг орус улустуң акы-дуңма дузаламчызы-биле тыва улус аар дарлалдан хосталганнар.

Ол-ла минутадан эгелээш, мен комбайнёржу болурумну быжыы-биле шиитпирлеп алгаш, улуг комбайнёржу. Сулааның дузалакчызы болуп, ажылдап эгелээн мен. 1938 чылда комбайнёржу атты ап, чаа комбайнны хүлээп алдым. Ол хүнден эгелеп сагыш дег ажылдаар комбайнның башкарыкчызы болуп, ам 14 чыл иштинде ажылдап тур мен.

Мен, бо чылын бодумнуң колхозум — Ленин аттыг улгатыр катыштырган колхозтуң ховуларынга агрегат удуртуп ажылдаан мен. Бистиң агрегаттың кежигүнери кижи бүрүзү социалистиг хүлээлгелерин күүседип, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап турарлар.

Тыва областың ажылчы чонунуң Сталин башкыга чоруткан чагаазынга алган хүлээлгевисти күүседип, бо чылгы сезонда 582 га черден, 6241 центнер дүжүттү ажаап алган болгаш сезонда 500 килограмм кывар үүлдү камнап алган бис.

Мээң агрегадымнын кежигүнү Петя Куулар тракторну эки чорударын хандырган болгаш сезонда 1100 гектар черни чарган.

Бистиң бо күш-ажылчы чедиишкиннеривис Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнга бистиң белээвис болгаш тайбыңны быжыглаарынга салыышкынывыс ол.

1951 чылдың сентябрь 22-де тайбың талалакчыларының область конференциязындан мени, бистиң Төрээн чуртувустуң найсылалы — Москва хоорайга ноябрьде болур Бүгү-эвилелдиң тайбың талалакчыларының конференциязынга баар төлээге соңгаан.

Мен ол конференцияга барып, бүгү совет кижилер-биле кады, Тыва областың ажылчы чонунуң мурнундан дайын кыпсыкчыларынга удур, кижилерниң аас-кежиин, хосталгазын хандырар, делегейге үр үеле-ги тайбың дээш бадылаашкынымны бээр улуг аас-кежиктиг болган мен.

М. Б. БЮРБЮ,
Бүгү-эвилелдиң тайбың талалакчыларының конференциязының төлээзи, комбайнёр.

Таңды районда «Революцияның чалбыыжы» колхозтуң суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының тудуу. Ол станция колхозка болгаш Сталин аттыг санаторийге 70 киловатт электри күжүн бээр.

Чуруу **А. Ермолаевтии.**

Ильичиниң лампазы чырып турар

Мен колхозтуң байлаан элбекшидер дээш, колхозчуларның амыдыралын экижидер дээш эш Сталинның сагыш човаашкынынга харыы болдуруп, бодумнуң күш-ажылымны колхозчу ажыл-ишчилерниң күжүнге кадып ажылдап келдим.

Бистиң күжүвүс хей барбаан. Бистиң күжүвүстүң түннели Элегес ховуларының бойдузун чаартыры болган. Дүнүңү кайы-даа шагында Ильичиниң лампалары сылдыс ышкаш шокараңайндыр чайыннап турар. Шаанда мээң феодалдар хоюн кадарын чорааным Шанчыгның хаялары безин дүне көөрге, катырып турган ышкаш чырып турар апарган. Бистиң күжүвүстүң түннели бо-дур. Ында мээң күжүм катышканынга өөрүп тур мен.

Электри-биле хой кыргыышкыны, сүт саашкыны бистиң колхозка боттаны бээриниң эгези ам көстүп турар.

Мен колхозтуң электростанциязында каменьщик болуп ажылдап турар мен. Колхозчуларның тура дүшпейн ажылдап турарын, болбаазын техниканың сагыш дег хөделип турарын көргеш, ажыл кылырымга холдарым улам дыңзып турар. Ажыл нормамны 150—200 хуу чедир күүседип келдим.

Мен колхозчу амыдыралга киргенимден соңгаар кидис өгден чарылган мен. Мээң бажыным өгге бодаарга культурлуг, чылыг, чырык чаагай. Кежээ хүн ажып, имир дүжүп кээрге, мээң бажыңымга база бир хүн хүннеп кээр. Ол болза, Ильичиниң лампазы-дыр. Ильичиниң лампалары колхозтуң бүдүрүлге тудугларында, колхозчуларның бажыңнарында, колхозтуң школазында чырып турар. Ынчангаш бистиң чуртталгавыска болгаш ажылывыска хүн-даа, дүн-даа дөмей-ле чырык.

О. ЛАВЫК,
Таңды районда «Победа» колхозтуң колхозчузу.

Мээң өөрүшкүм

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының мурнунда Тожунуң кадыр-берт кашпал-сыннарынга пөштүң чаады-биле, ногаан эзимниң чингизи-биле кыштың соогундан чайның изининден чаглактанып, тайга-сынның черлик аңы-дег чуртталап чордум.

А бо хүн, Төрээн черимниң хостуг, бүрүн эргелиг ээзи болуп, күчүлүг совет күрүненің хамаатызы деп хүндүлүг, ыдыктыг атты эдилеп, аас-кежиктиг өөрүшкүнүң сталинчы мөңге херелинде чуртталап, эрткен үеним черлик куйларындан амгы үеним сталинчы культурлуг суурунче кирдим. Ынчангаш бо кайгамчыктыг өөрүшкүмнү бодумнуң күш-ажылымбиле улам быжыглап, Төрээн ада, улуг башкы Сталинга алган хүлээлгем дээш, база улуг байырлалга алдар болдуруп, 6 хире херээжен эштерим организастап, тайгаже диичкеп үнгеш, ноябрь 5-те 650 диицни рейпога дужаадывыс.

Б. КУКУУ,
Тожу районда аңчы.

Улуг революцияның ачызында

Мен революция мурнунда байларның ажылын кылып, аңнап, диицнеп, боттун амыдыралын борастанып чордум. Ынчап мынчап чорааш тыпкан эвээш-биче чүвем-биле бодумнуң өг-бүлемни азырап баҗктың-баҗы-биле чуртталап чораан мен. Чүгле мен эвес, мээң кожам ядылар база-ла ынчаар чуртталап чораан.

Ол эртип келген чуртталгамны бо хүн сактып, амгы чуртталгамны магадап олур мен. Мен ам чырык-чылыг, чаа бажында чуртталап, бодумнуң колхозумнуң ажыл-ижинге өскелер-биле бир дөмей-идепкейлиг киржип тур мен.

Бистиң колхозтуң ажыл-агыйы хүн-бүрү сайзырап, чаа-чаа тудуглар тургустунуп, ниитиниг малының бажы өзүп турар. Бистиң күрүневис биске дузаламчыны үргүлчү көргүзүп турар.

Ам мен колхозтуң тудуг ажылында ажылдап турар мен. Хүн-бүрүнүң нормазын үргүлчү 200 хуу күүседип тур мен. Бо болза, Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнга мээң белээм.

Коммунист **М. ДОРЖУ-ЛАМА.**
Чаа-Хөл районда Ленин аттыг колхозтуң тудугжузу.

Төрээн чурттуң чаагай чоруунга

Мээң амыдыралымның аас-кежиктии болгаш өөрүшкүлүү — коммунизмни шиитпирлии-биле тудуп тургузуп турар, делегейде быжыг тайбының чөленгиижи — Совет Эвилелинде чуртталап турарымда болур.

Эрткен феодалдыг Тыванның үезинде мээң ада-ием, акы-дуңма, төрелтөргүл улустарым амыдыраар аргажок чединмес түренги байдалга чуртталап, феодалдарның аар-берге ажылын кылып, оларга дарладып хилинчектедип чорааннар.

Ол караңгы дүмбейниң каргыштыг хавыын Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының демиселиниң чалбыраажының чаштанчызы Саяан ажыр хөрлээлээштиң өртендир чипкен. Ынчангаш, феодализмниң аар-берге кинчи-дарлалының чагыргазы хуюкталып калган, ядыы арат-тар ол дарлалдың кинчи-бегинден адырлып, боттарының холунга эргешөлээзин алганнар.

Шаандакы Тыванның үезинде кижи деп санатырбайн чораан ядыы арат-тар, оларның ажы-төлдери ам сталинчы ада-сагыш-човаашкынының чыргалы-биле бүргетирген аас-кежиктиг байлак амыдыралда чуртталап, боттарының ак-сеткилдиг күш-ажылын, билиглерин, аргаларын советтиг Төрээн чуртунуң чаагай чоруу дээш үндүрүп турар эртем билиглиг, культурлуг, күш-ажылчы мергежилдиг кижилер болу бергеннер.

Төрээн облазымның сайзыралыбиле кады мен база-ла күш-ажыл, билиг талазы-биле биче эвес чедиишкиннерни чеьдип алган мен. Даг үлетпүрүнүң ажылчыны болуп чээрби ийи чылдар дургузунда ажылдап келдим. Ажылдап келген үем дургузунда даг ажылының мергежилдерин эки шиңгээдип билип алган мен. Ынчангаш сөөлгү чылдарда онаашкан ажылымның үлүг-нормазын үргүлчү ажыр күүседип, Төрээн чуртумнуң чаагай чоруунга бичии-даа болза күш-ажылчы салыышкынымны киирип турар мен.

Даг ажылының мергежилинге аныяк дагжыларны дыка хөйну өөредип кагган мен. Оларның аразында Тывага бир дугаарында «Алдарлыг дагжы» деп хүндүлүг атты чаалап алган алдын казыкчызы эш Шыырап база бар.

Беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбың Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адааңга адым салып тура күш-ажыл талазы-биле бедиткен хүлээлгени алган мен. Ол хүлээлгемни чедиишкинниг күүседир дээш, октябрь мурнунуң стахановчу тайбың ээлчээнге киргеш, ээлчег бүрүзүнүң ажыл-нормазын 150-ден 200 хуу чедир күүседип келген мен. Ам алдарлыг забойщиктер эштер Кашпык болгаш Черет олар-биле тайбының ээлчээнде турар бис.

Бистиң Чинге-Каът алдынчы черинің бүгү ажылчыннары, албан хаакчыттары октябрьниң ажыл планын ажыр күүсеткен, ам ССРЭ-ниң улус судтарының соңгулдаларынга алдар болдурган социалистиг чарыштың бедиткен хүлээлгелери-биле ноябрь планын хуусаа бетинде ажыр күүседир дээш ажылдаарлар. Мен ол хүнге моон-даа артык бедик көргүзүглүг ужуражыр дээш бүгү-ле күштерим аргаларым-биле ажылдаар мен.

И. ДАВАА,
стахановчу забойщик.

Башкарыкчылар сөзүн ээлээн

1937 чыл. Бир дугаар-ла автотранспорттуң коллективинге ажылдап эгелээн үем. Ынчаарда электри салбырынга киргеш, ол ажылга мергежип ажылдавышаан, бодумнуң сонуургалым — автомашина технигиниң дугайында номну номчуп, ооң херекселдерин херек кырынга көрүп, өөренип турган мен. Кайда эрге-чагырга улустуң холунда болдур, ооң чурттакчызы кижиниң күзели боттаныр, мээң күзелим ынчаар боттанган. Ажылдап эгелээш-ле алды ай эрткен сөөлүнде автотехника талазы-биле шылгаткаш башкарыкчы эргениң үшкү клазын алдым.

Автомашинага ажылдап эгелээнимден бээр эрткен үениң иштинде автомашинаның технигинге 6 кижини өөреткен мен. Ооң иштинде национал каадыр чолаачылар эштер Шойдан, Шырып олар бар.

Эрткен үениң иштинде эки чолаачыларның бирээзинге санатырып келген мен. Эң ылаңгыя облкүүскомнуң хүндүлел бижии-биле болгаш акша-биле шаңнаткылаан мен.

Бо чылдың майда бензин сөөртүр машиналарны бир бригада кылдыр тургускан. Ооң бригадири деп харыысалгалыг хүлээлге менээ таварышкан. Мээң бригадам ай, квартал планын үргүлчү ажыр күүседип келген. Октябрь мурнунда автобус паркының бригадазын социалистиг чарышка кыйгыргаш, аңаа мурнакчы болуп, октябрьниң планын 159 хуу күүседип, Октябрьниң байырлалынга ужуражыр турар бис.

Бистиң бригадавыстың бүгү башкарыкчылары долу септелге чокка 100 муң километрни эртер деп хүлээлгелиг. Кижи бүрүзү ол хүлээлгезин күүседип шыдаарынга бүзүреллдиг. Бригадада 150 хуудан куду ажыл нормазын күүседип турар кижи чок.

Кывар материал-биле транспорттуң бүгү машиналарын болгаш МТС-терниң тракторларын үзүктел чок хандырып келген, моон соңгаар-даа хандырып шыдаар.

М. ФЕСКИН,
стахановчу чолаачы.

бүдүрүкчүлүг күш-ажылдарының үлегерин көргүзүп турарлар.

Улус ажыл-агыйының көдүрлүүшкүнү болгаш социалистиг культураның чечектелиишкини ажылчыннарның, колхозчуларның болгаш интеллигенцияның ортузунга чогаадыкчы энергияның, инициативчи болгаш тывынгыр чоруктарның чаа-чаа кутулуушкуннарын болдуруп турар болгаш моон соңгаар-даа болдурар.

* * *

Совет Эвилелиниң күчү-шыдалының өзүүшкүнү-биле чергелештир бүгү делегейде демократияның болгаш социализмниң күштери өзүп болгаш быжыгып турар. Улус демократиязының чурттары: Чехословакия, Польша, Болгария, Венгрия, Румыния, Албания 1951 чылда социалистиг тургузуушкуннуң оруу-биле бурунгаар шимчеп чорупканнар. Улус демократиязының чурттарынга эн-не кыска үениң иштинде чоннуң чогаадыкчы эгелээшкиннери калбарып үнген. Моол Улус Республиказы социализмни тургузары дээш демиселинге улуг чедиишкиннерлиг болган.

Улусчу-демократтыг республикалар болза, кажан боттары хостуг болгаш хамаарылга чок амыдыралдың өөрүшкүзүн медереп билир апаргаш, бодун чурттуң ээзи кылдыр көрүп, бодунуң төрээн чуртунуң быжыгыышкынының болгаш көдүрлүүшкүнүнүң херээнге бүгү күжүн берип турар сайзыраашкында киргеннер.

Улуг кыдат улус маадырлыг демисешкениниң түннелинде хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун чаалап алгаш, улусчу-демократтыг тургузугну чедиишкиниг быжыглап турар.

Улустуң политиктиг консультативтиг Чөвүлелиниң Бүгү-кыдат комитединиң үшкү сессиязынга Мао Цзе-дун чурттуң политиктиг болгаш ажыл-агый чедиишкиннериниң дугайын тайылбырлавышаан, улус демократиязының диктатуразының төтүнмес күжүн онзалап айыткан. «Бо хире күшке кандыг-даа дайзын аштырыышкынны таварыштырып шыдавас. Амгы үеде америк агрессияга удур болгаш Кореяга дузаламчы чедирери дээш улуг демисел үргүлчүлевишаан. Ол АКШ-тың чазаа айтырыгны тайбың ёзу-биле шиитпирлээринге беленин илередип келгиже чедир үргүлчүлээр» деп Мао Цзе-дун чугаалаан.

Кыдат улус политик, экономика болгаш культура талазы-биле чеьдип алган шылгараңгай чедиишкиннерин демдеглевишаан, чаа-чаа тиилелгелерже бар чоруурлар.

Совет Эвилелиниң тиилелгелериниң тургузуп бергени таарымчалыг үүлдериниң ачызы-биле Германияның Демократтыг Республиказы тургустунган. Ону эш Сталин «Европаның төөгүзүнде» болгаш чырык өртемчейниң ол кезээнге узун хуусаалыг тайбыны тургузарының херээнге эргилделиг үе болган деп үнелеп чугаалаан.

Вьетнамның улузу колониалдыг дарлаашкынга удур маадырлыг демисешкеш, ам безин бодунуң чуртунуң 90 хуузун француз колонизаторлардан хостап алганнар.

Национал-хосталгалыг демиселдиң калбарып турар чери — Бирманың улустары улуг чедиишкиннерни чеьдип алганнар. Бирманың улус чазаа чурттуң девискээриниң 60 хуузун болгаш чурттакчыларының 4-түн 3 кезиин холунда алган.

Малай улустуң англи империалистерге удурланган демисели калбак чалгыг-биле хып үнген. Египеттиң болгаш Иранның улустары база-ла национал-хосталгалыг демиселче көдүрлүп үнүп турарлар.

Хостуг болур дээш колониалдыг мөлчүүшкүннүң кинчи-бегин канчаар үзе тыртларының үлегерин Октябрьниң социалистиг Улуг революциязы Азияның улустарынга берген.

Ли-Сын-Манның Кореяга реакциялыг, улуска удур корум-чурумунуң чайлаш чок буступ бадарын көрүп кааш, АКШ-тың тергиидекчи империалистиг бөлүктери корей улуска удур агрессчи халдаашкынче дортту-биле кирипкеннер. Американнар бо үениң техниказы-биле дижинге чедир чепсегленген канчаар-даа аажок улуг чепсектиг күштерин салбышаан, Кореяны чаа колониязынче хуулдуруп алыр дээш, ооң тайбың чурттакчыларының ханын арааттанзыы-биле төп турарлар. Ынчалза-даа американнар чазыпканнар. Ооң мурнакчы кижи төрелгетеннери АКШ-ты ажык агрессчи, улустарның хосталгазының болгаш хамаарышпас чоруунуң эң-не каржы дайзыны кылдыр буруудатканнар.

Хосталгага ынакшылдыг корей улус боттарының маадырлыг демисели-биле демократтыг күрүнезиниң хамаарышпас чоруун камгалап турар. Ынчангаш бистер бо хүн боттарывыстың үнүвүстү улустарның күчүлүг үнү-биле катыштырып турар бис.

Кажан Совет Эвилелинде болгаш улус демократиязының чурттарында ажыл-агый соксаал чок сайзырап, экономика чайгылыш чокка быжыгып турда, капиталистиг делегейде экономиканың кризизи оларже диргелип кел чоруур. Үлетпүрүнүң бүдүрүп үндүрүүшкүнү кудулап турар болгаш шериг бүдүрүлгези хемчээл чогу-биле өзүп турза-даа, ажыл чок кижилер көвүдеп турар. Ажыл чок кижилернің саны 50 миллион ажып турар.

Америк монополистерни экономика кризизинден ирик бараннарны Европаның маршаллчыткан чурттарынче үндүрери-даа, буржуазтыг күрүнелерге чепсектерни бээри-даа, Кореяда болгаш колониалдыг чурттарда оларның чорудуп турары эжелекчи дайыннары-даа уштуп ап шыдавас.

«Октябрьниң социалистиг Улуг революциязы болза, капитализмниң үези төнчүзүнче бар чыдар болгаш бүгү-ниитиниң тайбынынче болгаш улустарның улуг депшилгезинче идегелдиг оруктар ажытынган дээрзинче улустарның карактарын ажыдып берген. Буттарының адаанда хөрзүн доозунналып турар империалистерниң девидээн күжениишкиннери капитализмни чоокшулап келген өлүмүнден уштуп ап шыдавас-даа. Бистер шупту оруктар коммунизмче бар чыдар үеде чурттап турар бис» деп эш Молотов чугаалаан.

Англи-америк империалистерниң тургузуп турары янзы-бүрү дайын блоктарын болгаш дугуржуушкуннарын, немецтерни болгаш японнарны кончуг дүрген темпи-биле чепсеглээш, оларны Совет Эвилелинге удур, Европаның болгаш Азияның улус демократиязының чурттарынга удур чорудар дайынынга үгер-боо аскынга анаа-ла салып бериксээн оралдажыышкынын, Барыын Германияда болгаш Японияда фашистиг болгаш шериг организацияларын катап тургузуп турарын чүгле ооң-биле тайылбырлап болур.

Ынчалза-даа делегейниң бүгү чурттарының ажылчы чоннары бүгү делегейниң чаа дайыны чогум кайыын кээп болурун тодаргай билип турарлар. Делегейниң чурттарының хөй кезиинде тайбын камгалаарының национал комитеттери тургустунгулаан болгаш тайбың талалакчыларын катыштырарының талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ажылдар чорутунуп, тайбың лагериниң күштерин беш улуг күрүнелериниң аразынга тайбының керээзин чарар дугайында ажылче мөөннеп турар. Ам үеде делегейниң 600 миллион хире бөдүүн кижилери Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адааңга боттарының холдарының үжүктерин салганнар.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адааңга хол үжүктериниң чыылдазы бистиң чуртувуста чедиишкиниг чоруп турар. Кампанияның эгезинден тура Кыйгырыгның адааңга 100 миллион ажыг совет хамаатылары холдарының үжүктерин салганнар.

«Бир эвес улустар тайбыны камгалаарының херээн боттарының холдарынга алыр болгаш ону туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыглатынган турар» деп улуг Сталиниың шылгараңгай болгаш өтүр чугаалаан чугаазы чаа дайынның айыылдарынга удур делегейниң улустарын сорук киирип турар.

1951 чылдың октябрьниң 6-да парлатынган, «Атомнуг чепсек дугайында «Правданың» корреспондентизинге эш И. В. Сталинның харыызы» Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң мурнуу чарыында делегейге чаңгыланып үнген болгаш тайбың дээш демиселдиң херээнге чаа салыышкын болган.

Тайбының туружун дайын кыпсыкчыларының лагеринге удурланыштыр быжыглаарынче угланган Совет Эвилелиниң быжыг туружун делегейниң бүгү мурнакчы кижи-төрелгетени болгаш бөдүүн кижилери эш Сталиннның харыызындан көргеннер.

* * *

Совет кижилер алдарлыг 34 чылдарның дургузунда кылган үүлдериниге чоргаарланып турарлар. Ооң-биле чергелештир олар болза, сагыш оожургаашкынны кылбас ужурлуг, чүге дээрге, ам моон соңгаар оон-даа артык алдарлыг херектерни бүдүрери негетинип турар деп чүвени билирлер.

Сеткил тайбынзырап, оожургаар чорукту болдурбазынга Ленин—Сталиннның партиязы совет кижилерни өөредип, коммунизм тургузуушкунунуң чаа-чаа тиилелгелеринче совет кижилерни сорук киирип, оларның кичээнгейин ам-даа шиитпирлетинмээн айтырыгларже угландырып турар. Партия совет кижилерни улус ажыл-агыйының ажылчы чоннарның чаагай амыдыралын болгаш культуразын улам-на өрү көдүрериниче, Төрээн чурттуң экономнуг болгаш политиктиг күчүзүн быжыдарынче, ооң бүгү делегейге ат-алдарын улам-на алгыдарынче совет кижилерни кыйгырып турар. Ажылагыйның болгаш культураның социалистиг чаартыышкыннарын доозарының талазы-биле улуг сорулгалар Тыва автономнуг областың ажылчы чоннарының мурнунда туруп турар. Ам үеде колдуг болгаш эн-не чугула сорулга болза, көшкүн араттарны амыдыралдың сууржуң хевиринче партияның болгаш чазактың материал-техниктиг улуг дузаламчыларынга даянып алгаш, дүргедедири, колхозтарның улам ыңай организасаж ажыл-агый быжыгыышкынын чеьдип алыры, ооң ниитилештирген байлаан — эң ылаңгыя мал ажылын сайзырадыры болуп турар. Ол ышкаш колхозтарга, совхозтарга болгаш МТС-терге тургузар бүдүрүлгениң болгаш культура-амыдыралдың тудугларын, колхозчулар чурттаар бажыңнарның тудуушкунун эң-не чолдак хуусаанның иштинде доозары чугула.

Культура тургузуушкунунуң талазы-биле: школаларның ажылын экижидер, ыяавыла өөренир дугайында болгаш чурттакчы чоннуң ортузунда бижикти билбес болгаш биче билир чоруктарны узуткаарының дугайында дүрүмнү долузу-биле күүседирин хандырары болуп турар. Областың партия, совет болгаш бүгү хөй ниити организацияларының мурнунда кижилерниң угаан-медерелдеринде феодализмниң болгаш капитализмниң артыышкыннарын узуткаары дээш демиселге ажылчыннарны, колхозчуларны болгаш араттарны, интеллигентилерни, аныяктарны идей талазы-биле кижизидериниң улуг сорулгазы салдынып турар.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюн совет улус болза, улус судтарынга соңгулдаларга белеткел ажылдарының калбарып турарының үезинде ужуражып турарлар. 1951 чылдың декабрьниң 16-да улус судтарының соңгулдалары болур, ынчангаш ук соңгулдалар совет улустуң моральполитиктиг чаңгыс эвин, ооң большевик партияны болгаш улуг Сталинны долгандыр сырый катышканын улам-на тодаргайы-биле көргүзер дээрзинге чигзиниг турбас.

Улуг Октябрьниң 34 чыл оюнуң байырлал хүнүнде совет улус большевик партияга, бистиң бүгү-ле тиилелгелеривистиң сорук киирикчизи болгаш организакчызы эш Сталинга ханызы-биле өөрүп четиргенин илередип турарлар.

Г. СТЕПАНОВ.

Улус демократиязыкың чурттары Октябрьниң улуг байырлалынга

Октябрь мурнунун чарыжынга

СОФИЯ. Болгарияның ажылчы чоннарының октябрь мурнунун социалистиг чарыжы совет стахановчуларның чаа-чаа чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дуржулгазын бүдүрүлгеге нептередирин калбаа-биле ажыглап турар.

Октябрь мурнунун чарыжының үннеринде Антон Иванов аттыг аар машина тудуунун заводунун металлистери совет токарь К. С. Чикиревтиң шалыпкын методун калбаа-биле хереглеп турар. Амгы үеде ол бүдүрүлгениң бүгү токарьлериниң 70 хуузу шалыпкыны-биле ажылдап турар. Заводтуң эн эки токарьлери Георгий Мицев, Франц Железяков, Клаин Батаклиев, Георгий Михайлов болгаш өскелер-даа нормаларын 300 болгаш оон-даа хөй хуу күүседип турарлар.

Бо хүннерде дыка хөй болгар тудугжулар мурнакчы совет тудугжу методту дашчы В. В. Королевтуң методун чедиишкинниг шиңгээдип ап турарлар.

Чурттуң дыка хөй бүдүрүлгелеринде тудугнуң совет дүрген методун өөрениринiң курстарын организаттаан. Курстарны доозуп үнгеннер күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүнүн хевирлерин көргүзүп турар.

Венгр ажылчы чоннарын социалистиг чарыжы

БУДАПЕШТ. Октябрь мурнунун социалистиг чарыжынче киргеш, Венгрияның ажылчы чоннары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн болгаш продукцияның шынарын бедидип, чиг-эттиң, материалдарның болгаш эт-хөреңгинiң камналгазын чеңдип ап турарлар.

Дунапендельде металлургия комбинадының тудугжуларының ортузунда социалистиг чарыш калбарган. Ылаңгыя комбинаттың 14.800 тудугжулары оларның комбинадынга болгаш Данапендельд хоорайга улуг Сталинның адын тыпсырын дилеп Матиас Ракошиге чагаа чорутканнар. Оон сөөлүнде чарыштың киржикчилери онза эки чедиишкиннерни чеңдип алгылааннар.

Чоокта чаа аныяк ажылдакчы кыс Р. Марти тайбыңның сталинчы ээлчээниң хүнүнде хүн онаалгазын 237 хуу кылдыр күүсеткен. Бригадир Иожеф Тэрэк хүн нормазын 203 хуу кылдыр күүсеткен. Хүннүн-не ийи болгаш бүдүн чартык нормадан эвээш эвести күүседирин Иожеф Тэрэк хүлээнген.

Будапештиниң станок тургузуушкунунун заводунуң ажылчыннары Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнга алдар болдуруп, октябрьниң 29-тан эгелеп тайбыңның күш-ажылчы ээлчээнге киргеннер. Мооң мурнунда байырлалга алдар болдуруп чыл планын ноябрьниң 25-те доозар деп хүлээлгелиг турган болза, ам ол хуусаанын 3 хүнүн кызырар деп заводтуң коллективи шиитпирлээн.

БУДАПЕШТ. Венгрияның бүдүрүлгелеринде октябрь мурнунуң чарыштары калбарган. Шальгстарьянның кан эзилдирер заводунуң коллективи Оздскиниң металлургия комбинадының ажылчыннарын болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларын кыйгырган. Прокаттар бүдүрүлгезин улгатырар дериг-хереклерни эки ажыглаар болгаш совет стахановчуларның методун ажылга калбаа-биле ажыглаар деп кыйгырыгда чугаалап турар. Ол патриотчу кыйгырыгны Оздскиниң металлургчулары деткээннер. Комбинаттың прокат цехиниң коллективи октябрьниң 20 хүннериниң дургузунда пландан дашкаар 3.525 тонна продукцияны бергеннер. Октябрьниң 34 чыл оюнуң байырлалынга алдар кылдыр чыл төнчүзүнге чедир 6.400 тонна продукцияны пландан ажыр бээрин ол коллектив хүлээнген болгаш ол хүлээлгезин чедиишкиниг күүседип турар.

Диошьерниң металлургия комбинадының ажылчыннары байырлалга алдар кылдыр чуртта социализмниң тудугларынга — Дунайның металлургия комбинадынга болгаш Иноттуң электри станциязынга хереглээр кан кудуушкунун хуусаа бетинде белеткеп турар.

(СЭТА).

Улуг Октябрьниң 34 чыл оюнга болгаш Албанияның күш-ажылчы партиязының 10 чыл болган оюнга

ТИРАНА. Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнга болгаш Албанияның күш-ажыл партиязының он хар харлаанынга албани улус чаа-чаа күш-ажылчы тиилелгелер-биле ужуражып турарлар. Маликте Ноябрьниң 8-зи аттыг чигир комбинады бирги продукциязын октябрь 31-де чуртка берген. Ол комбинат болза, чурттуң ажылчы чоннарының чигир хереглелин долузу-биле хандырар.

Сталин аттыг пөс-таазы комбинады болгаш суг-күжү-биле ажылдаар Ленин аттыг электростанция ноябрьниң 7-ниң бетинде ажылдап эгелээрлер. Сталин аттыг пөс-таавы комбинадының ажылчыннары будук кылыр фабриканың дериглериниң монтажын хуусаа бетинде дооскан.

Чурттуң үлетпүрлүг бүдүрүлгелери боттарының чыл планының күүселдезинiң дугайында боттарының рапорттарын берип турарлар.

(СЭТА).

Кыдатта иениң болгаш чаш уругларның кадыының дугайында сагыш салыышкын

ПЕКИН. Кыдат Улус Республиканың улустуң Төп чазаа иениң база чаш уругнуң кадыкшылының камгалалының дугайында улуг сагыш салыышкынны көргүзүп турар. Хөй-ниити организацияларының, ылаңгыя хереэженнерниң демократтыг Бүгү-кыдат федерациязының дузаламчызы-биле ийи чыл дургузунда бо талазы-биле дыка улуг чедиишкиннер чеңдип алдынган.

«Гуанминжибао» солуннуң дыннадып турары болза, ийи чыл дургузунда көдээ районнарга, база ол ышкаш үлетпүр база даг рудникалыг бүдүрүлгелерге хереэженнер биле чаш уругларга херек 744 эмчи пунктулары, 9564 акушер пунктулары болгаш хөй божуур бажыңнар ажытынгылаан, аңаа ол-ла үениң дургузунда 3743 эмчилер, 5186 акушеркалар белеткетинген.

Заводтар, албан черлери болгаш школаларда яслилерниң саны 9 катап өскен. Бо чылын көдээ черлерге чайгы үеде 10 муң яслилер организастатынган, олар эрткен чылын турган яслилерниң санындан 106 катап ажыг болган.

Ийи чыл дургузунда кыжык аарыгга удур чаш уругларга 119.137.135 дарыышкыннар кылдынган ийикпе, азрыгдан аараан уруглар дугайында улуг сагыш салыышкын чорутунган.

Кыдат Улус Республикада иениң болгаш чаш уругнуң гигиеназын үе-үеде пропагандалап турар номдептерлерни 148-ти үндүрген, бо айтырыг талазы-биле кыдат болгаш совет авторларның номнарын үндүрүп турар.

(СЭТА).

Чехословак республиканың национал хуралының үшкү сессиязының ажытынганы

ПРАГА. Октябрь 31-де Чехословак Республиканың национал хуралының үшкү сессиязы ажытынган.

Национал хуралдың даргазы Олдржик Ибон национал хуралга чаа чазак кежигүннерин бадыладыры-биле саналын киирген. Оон соонда премьер-министр Антонин Запотоцкий чазак медеглели кылып чүве чугаалаан. Чазак кежигүннериниң составының чаартынганы-биле чергелештир Запотоцкий национал хуралдың чазакка шынзыгарын илередирин дилеп чүве чугаалаан.

(СЭТА).

ВАШИНГТОННУН АЙТЫЫШКЫНЫ-БИЛЕ

Япон парламент чаңгыс талалыг „тайбың керээзин“ болгаш „АКШ-биле айыыл чок чоруктуң пактызы“ деп адаар керээни күштүг болдуруп бадылаан

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң Токиода корреспондентизиниң медээзинден илереп турары болза, октябрь 26-да япон парламент чаңгыс талалыг «тайбың керээзин» күштүг болдуруп бадылаан. Ол керээни күштүг болдурары дээш 307 депутаттар болгаш аңаа удур 47 депутаттар бадылаан. Ол ышкаш парламент Японияби-биле АКШ-тың аразында Сан-Франциского ат салдынган «айыыл чок чоруктуң пактызы» деп адаар керээни база үүлдүг деп көрген. Ол пактыны дээш 289 кижи болгаш аңаа удур 71 кижи бадылаан.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязының ажытынганы

ВЕНА. (СЭТА-ның тускай корреспондентизи). Октябрь 1-де Венага Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң ийи дугаар сессиязы ажытынган.

Эртен сессияның эгелээрчиниң мурнунда Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң хуралы болуп эрткен.

...Кежээкиниң 5 шакта төлээлер, аалчылар болгаш журналистер хурал кылыр черниң чыыткылыг залын долдур олургулапканнар. Президиумге Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюро кежигүннери — бүгү-ниити тайбыңның хереэ болгаш кижи төрелгетенниң аас-кежии дээш шылгарангай демиселчилер көстүгүлеп келгеннер. Дарганың орар черин Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң даргазы профессор Фредерик Жолио-Кюри ээлепкен.

Тайбың талалакчыларының Австрий Чөвүлелиниң даргазы шажынчы Эрвин Кок байыр чедирип чүве чугаалаан.

Кок болза, Венаны сессияның болур чери кылдыр шилип алгаы дээш Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинге изии-биле өөрүп четиргенин илереткен болгаш кижи төрелгетенниң төөгүзүнде эң улуг шимчээшкиннiң эң эки төлээлекчилеринге австрий улустуң мурнундан байыр чедирген.

...Индирже Фредерик Жолио-Кюри үүнүпкен. Ол болза, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Венада чыглып келген кежигүннерни, ылаңгыя улуг Кыдаттың, маадырлыг корей улустуң, Иранның, Египеттиң, болгаш өске-даа улустарның төлээлекчилеринге изии-биле байыр чедирген, олар болза, тайбың дээш туруштуу-биле демисежип турарлар. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң мурнундан Жолио-Кюри сессияны чорударынга дузалааны болгаш өөрүшкүлүг хүлээп алыышкыны дээш австрий өөнүктерге өөрүп четиргенин илереткен.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели эрткен чылын Тайбың талалакчыларының Варшавага болган конгрезинге тургустунган деп Жолио-Кюри чугаалаан. Ол үр эвес үениң дургузунда Тайбың талалакчыларының шимчээшкиннери улуг чедиишкиннерни чеңдип алган. Ам бистер, тайбың камгалап алыры дээш демиселдиң чорудулгазының үезинде чеңдип алдынган дуржулганы чугаалажып көөр ужурлуг бис. Бистиң шимчээшкинивистиң ужур-дузазының дугайын бүгү чаагай сеткилдиг кижилерге чугаалап бээр ужурлуг бис.

Бистер болза, мындыг үш эң чугула принциптерни барымдаалап

☆ ☆ ☆

Фредерик Жолио-Кюриниң чугаазы

☆ ☆ ☆

турар бис деп Жолио-Кюри демдеглээн:

1. Янзы-бүрү ёзу-чурумнарның тайбың кожа туруп болуру черле болдунуп болур;

2. Бүгү чөрүлдээлер тайбың чугаалажыышкыннарның оруу-биле шиитпирлетинип болур болгаш болур ужурлуг-даа:

3. Чаңгыс нация өске нацияның иштики херектеринге киришпес ужурлуг.

Бистиң бүгү шиитпирлеривис бо принциптерге үндезилетинген турар ужурлуг. Кижи төрелгетенниң хөй кезии биске катыжып турар. Ынчангаш тайбыңның дайзыннары биске удур чүү-даа кылыр күш чоктар. Бистер дайын кыпсыкчыларын сойгаландыр илередир ужурлуг болгаш өске чурттарның иштики херектеринге оларның киржир тактиказын база сойгаландыр илередир ужурлуг бис, ылаңгыя өске чурттарның иштики херектеринге киржилге Американың Катышкан Штаттарының политиказында иргейлетинип турар. Олар болза «дузаламчы» деп адаар чылдак-биле делегейниң янзы-бүрү чурттарының амыдыралынга киржип турар. Ынчалза-даа, Иранның, Египеттиң улустары ындыг киржилгеге шаптык ужураштырарының хереклерин тып алганнар.

Улустар дайынны күзевейн турар, чүге дээрге тайбың талалакчыларының шимчээшкинин улам-на хүндүлеп, хандыкшып турарлар деп Жолио-Кюри оон ыңай чугаалаан. Бистер болза, бодувустуң шимчээшкинивисти калбартыр болгаш дайын кыпсыкчыларының күзелдеринге удур тайбыңны дөгээр ужурлуг бис.

«Дайын чайлаш чок дээр» мегечи пропаганда-биле бистер шитпирлиг-биле демисежир ужурлуг бис, тайбың камгалап алдынган турар. Тайбыңны камгалап алырының оруктарының бирээзи — ол болза, боочепсеглээшкиннерни кызырары, боочепсеглээшкиннер көвүдедиишкинин соксадыры болур. Боо-чепсеглээшкиннер көвүдедиишкининден үүгле хөй эвес чепсек фабрикантылары эңдере байып турар. Дайынга белеткелдiн талазы-биле аар-берге чарыгдалдарны улустуң эктинден ап октаар херек.

Атомнуг чепсекти хоругдаары дээш чүс-чүс миллион кижилер шагда-ла саналдарын бергеннер. Массалыг чок кылып узуткаарының чепсээниң өске хевирлерин база хоругдаары эргежок чугула.

Бистер чер бөмбүрзээниң бүгү кижилерин тайбыңны камгалап алыр дээш демиселди күштелдиреринче кыйгырып турар бис. Оон-биле кады бистиң үүнүвүс бүгү кижилерге дыңналган турар ужурлуг. Бистер болза, ватикан-биле, делегейниң Кызыл крестизиниң комитеди-биле болгаш өске-даа бүгү-делегей организациялары-биле база национал организациялар-биле дугуржулганы доктаадып тургускан бис. Тайбың дээш демиселге ол канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг. Бистиң үүнүвүстү чоокку хүннерде Парижка ажытынар Катышкан Нациялар Организациязының Кол Ассамблеязының алды дугаар сессиязы база дыңнаар ужурлуг.

Оон ыңай сессия болза дайын кыпсыкчыларынга удур улам ыңайгы демиселди күштелдиреринче угланган тодаргай саналдарны чогаадып кылыр ужурлуг. Дайынның каражазы кайы хирел дээрзин бөдүүн кижилерге билдингири-биле чугаалап бээри чугула, чаңгыс ай дургузунда дайынга чарыгдатынган хөреңгилер-биле Сахараның үүнүш чок курраг элезинин суггарып ап болур ийикпе, азы 100 миллион кижиге эртем билигни берип болур дээрзин бөдүүнү-биле көргүзер ужурлуг.

Кижилерге дээди аас-кежикти тыпсып бээр херек, тайбың чурттаар херек деп Жолио-Кюри түннелинге чугаалаан.

Сессияның хүн айтырыгларының дугайында, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң саналдарының дугайында, дыңнадыгның дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң секретари Фенсальтеа чүве чугаалаан. Хүн айтырыынга мындыг үүлдерни ол саналдаан:

1. «Тайбыңның Пактызының чардынарының болур аргалары» — Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң вице-даргазы Пьетро Неннинiң илеткели.

2. «Улустар аразынга культурлуг харылзааларны хөгжүдер дугайында» — дээрги Бранка Фиальонуң илеткели.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели саналдатынган хүн айтырыгларын, база сессияның ажылының чурумнарын чаңгыс үн-биле бадылаан.

Политиктиг болгаш культурлуг айтырыглар талазы-биле мындыг ийи комиссиялар тургузарының дугайында бюронуң саналын Чөвүлел бадылаан:

Тайбың талалакчыларының Австрий Чөвүлели кежээ Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүннеринге алдар кылдыр хүлээп алыышкын тургускан.

(СЭТА).

Улустуң хосталга армиязынның кезектериниң Лхасаже киргени

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң тускай корреспондентизи Лхасадан мынча деп дамчыткан:

Октябрь 26-да Улустуң хосталга армиязының кезектери генерал Чжан Го-хуа болгаш Тань Куань-саньниң командылалы-биле Лхасаже кире бергеннер. Ужуражыышкын болган черге митинги болган, аңаа Лхасаның 20 муң ажыг чурттакчылары киришкен. Хоорайның кыдыг черлерине тус черниң тибет чазааның дээди дужаалдыг кижилери, хоорайга мурнунда-ла чеде берген Улустуң хосталга армиязының кезектери болгаш тус черниң тибет армиязының мурнакчы кезектери шериглерге байыр чедиргеннер.

Шапкын сугларлыг хемнерни болгаш даглыг ажыглар эртер берге черлерни таварты ырак черге чоруп келген Улустуң хосталга армиязының дайынчылары болза, Кыдат Улус Республиканың улустуң Төп чазааның төлээлекчизи генерал Чжан Цзин-у, генералдар Чжан Го-хуа болгаш Тань Куань-сань, тус черниң тибет чазааның алды көскү дүжүметтери тургулаан индирниң баарыби-биле өөрүшкүлелдиг марш-биле эрткеннер.

Митинги болган чер национал туктар-биле, улустуң Төп чазааның удуртукчуларының улуг чуруктары-биле шиметинген болгаш Тибетти тайбың арга-биле хостаар талазы-биле хемчеглер дугайында дугуржулганың кыдат болгаш тибет дылдарда бижимелдерин база аскылаан турган. Хөй санныг лозуннарда мынча деп бижээн болган: «Тибетти тайбын арга-биле хостаарының талазы-биле хемчеглер дугайында дугуржулганы шиитпирлии-биле боттандыраалынар, чаа Тибетти тургузуп, национал камгалалды быжыглаалыңар!» «Кыдаттың бүгү улустарының армиязы — Улустуң хосталга армиязынга деткимчени болгаш дузаламчыны көргүзээлинер!», «Тибеттер катыжыңар, база Тибеттен империалистерниң агрессчи күштерин үндүр сывырыңар».

Митингиге даргалап турган Калон Лалу Лхасаның чонунуң мурнундан Улустуң хосталга армиязының командирлеринге болгаш дайынчыларынга байыр чедирип чүве чугаалаан болгаш тибет улустуң эрге-ажыктарын камгалаары-биле оларның Тибетче киргениниң канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыын демдеглээн.

Тус черниң тибет чазааның төлээлекчизи Калон Нгабо, сөөлгү ийи айларның дургузунда тибет улуска көргүскен сагыш салыышкыны-биле деткимчези дээш генерал Чжан Цзин-уга, база ол ышкаш Улустуң хосталга армиязының мурнакчы кезектериниң дайынчыларынга болгаш командирлеринге өөрүп четиргенин илереткен. Калон Нгабо болза, тибет улусту катыжарынче болгаш Тибетти тайбың арга-биле хостаарының талазы-биле хемчеглер дугайында дугуржулганы шиитпирлии-биле боттандырарынче, Тибеттен империалистерниң агрессчи күштерин Улустуң хосталга армиязының үндүр сывырарынга дузалаарынче болгаш Төрээн чурттуң камгалалын быжыглаарынче кыйгырган.

Улустуң хосталга армиязының Тибетче киргенин кыдат база тибет улустарның улуг тиилелгези кылдыр характеристикалааш, улустуң Төп чазааның төлээлекчизи генерал Чжан Цзин-у болза Тибетче кирген Улустуң хосталга армиязының кезектериниң дайынчылары бергелерни ажып эртиреринге дузалажыр дээш бүдүрүкчү ажыл-чорудулга кылырлар деп чугаалаан. Тус черниң тибет армиязы Улустуң хосталга армиязы-биле сырый катыжар, генералдар Чжан Го-хуа база Тань Куань-сань оларның чаңгыс аай командылалы-биле национал камгалалды быжыдарының чугула сорулгазын күүседир болгаш чоорту Улустуң хосталга армиязы кылдыр эде организастатынар ужурлуг деп ол медеглээн. Чаа-Тибетти тургузар сорулга-биле янзы-бүрү национал дарны ол кыйгырган.

Митингиге Улустуң хосталга армиязының генералдары Чжан Го-хуа болгаш Тань Куань-сань чүве чугаалааннар.

Митингиниң киржикчилери тибет улуска болгаш Кыдаттың бүгү улустарына алдар кылдыр, улустуң Төп чазааның даргазы — Кыдаттың бүгү улустарының улуг баштынчызы Мао Цзе-дунга алдар кылдыр йөрээлдер салганнар.

Митингиниң соонда Улустуң хосталга армиязының кезектериниң Лхасаже киргенинге холбаштырган байырлалдар болган. Хөй кижилер боттарынга хосталганы эккеп берген армияны кудумчуларга байырлап турганнар.

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң тускай корреспондентизи Лхасадан мынча деп дамчыдып турар:

Улустуң Төп чазааның Тибетте төлээлекчизи генерал Чжан Цзин-у улустуң Төп чазааның даргазы Мао Цзе-дуннуң мурнундан Далай-ламага белектер тудускан. Белектерни хүлээп ап тура Далай-лама болза, дарга Мао Цзе-дунга өөрүп четиргенин болгаш ханы хүндүлээнин илереткен.

Далай-ламаның кылган хүлээп алыышкынынга генерал Чжан Цзин-у, дарга Мао Цзе-дуннуң болгаш улустуң Төп чазааның өске-даа удуртукчуларының чаагай сеткилдиг күзээшкиниерин Далай-ламага дамчыдып берген болгаш Улустуң хосталга армиязының кезектери болгаш өскелер-даа Тибетке келгеш Тибетти тайбың арга-биле хостаар талазы-биле хемчеглер дугайында дугуржулганы шиитпирлиг боттандырар болгаш тибет улуска шынчы бараалгаар деп медеглээн.

Аңаа харыы кылдыр дарга Мао Цзе-дунга Далай-лама өөрүп четиргенин илереткен болгаш оон кадык чаагай болурун күзээн.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының ноябрь 2-де медээлээни болза, бүгү фронтуларга Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы отрядтарының сырый деткимчези-биле америк-англи эжелекчилериниң болгаш лисынманчы шериглериниң атакаларын ойтур шаварын үргүлчүлеп, оларның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырып турар.

Төп болгаш чөөн фронтуларга Улустуң армиязының камгалал шугумнарын чаза таварыыр сорулгабиле дыка хөй санныг самолёттарга, танкаларга болгаш артиллерияга деткиткен дайзынның кадыг-дошкун 6 атакаларын Улустуң армиязының кезектери ойтур шапкан. Ол тулчуушкуннарга дайзынның 16 танкаларын болгаш 30 автомашиналарын чок кылган.

Ноябрьниң 2-де Хванчжу, Аньак, Анчжу болгаш Вонсан районнарда тайбың чурттакчыларлыг пунктуларны бомбалаарынга киржип турган дайзынның 3 самолёдун Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш дайзынның самолёттарын кедеп адар адыгжы-аңчыларның отрядтары аңдара аткан.

(СЭТА).

Германияның чаңгыс эви дээш Дуйс бургга болган митинги

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дыңнадыын ёзугаар алырга, Дуйсбургга тайбың камгалалының митингизи болган, аңаа хоорайның 10 муң чурттакчылары киришкен. Митингге хүлээп алдынган резолюцияда мынча деп чугаалап турар:

«Чүгле катап катышкан Германия делегейниң үш дугаар дайынының айыылын болдурбайн барып болур деп санап турар бис. Кажан бистер бо туруп турар үениң харыысалгалыын биле бергеш, Германияның Демократтыг Республиказында бистиң акы-дуңмаларывыс-биле кады чаңгыс эп дугайында чугаалажыышкыннарже кирип, бистиң улузувуска тайбынны камгалап бээр бис».

Резолюция болза, федерал парламентиниң болгаш лантагтың депутаттарын, база ол ышкаш хоорайның магистрадының кежигүннерин бүгү Германияның хостуг соңгулдаларын чорудар болгаш тайбың керээни чарарын дүргедедир дугайында айтырыг талазы-биле ниити-герман чөвүлел хуралды чыылдырар дугайында негелдени камгалаарынче кыйгырып турар.

(СЭТА).

Египеттиң хандырылга Министриниң медеглели

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң медээзи-биле алырга, октябрь 31-де Египеттиң хандырылга министри англи фирмнериң англи дылда бижээн бир каш чагааларын хүлээп алырындан ойталаан болгаш министерстволарның бүгү бижилгелерин араб дылга чорудар ужурлуг деп ол чагааларны эккелген кижилерге айтып чугаалааш, оларга чагааны дедир берген.

Египетте туруп турар даштыкының банкыларынга база бүгү корреспондентилерни араб дылга чорударының дугайында айтыышкынны берген.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор
О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

КИНО
БОЛГАШ ТЕАТР

ОБЛАСТЬ ТЕАТРЫНГА

Ноябрь 7—8 хүннеринде
„ЛЮБОВЬ ЯРОВАЯ“
деп шии болур.

Эгелээр шактары:

Ноябрь 7-де кежээ 8 шакта.
Ноябрь 8-те хүндүс 1 шакта болгаш кежээ 8 шакта.

КИНО ТЕАТРГА

Ноябрь 7-де:
„ЛЕНИН ОКТЯБРЬДЕ“

Ноябрь 8-те:
„ЛЕНИН 1918 ЧЫЛДА“

Эгелээр шактары:

Хүндүскү сеанстар—12, 2, 4 шактарда.
Кежээки сеанстар—6 шак 15 минута, 8, 10 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың. 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң ораланчызының, партия амыдыралының, культура, литературa болгаш уран-чүүл киидистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьының, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киидистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65

Б01954

Облкүүскомнун типографиязы